

In deze rubriek hebben we daarom reeds — zonder eenig polemisch doel — naar voren gebracht wat Dr A. Kuyper over deze materie heeft geschreven. We willen nu een en ander van wat Prof. Dr H. H. Kuyper over deze aangelegenheid heeft gepubliceerd weer in de herinnering terug roepen — of — indien men er niet mee bekend is geweest — voor het eerst onder de aandacht van onze lezers brengen.

We doen dit uitsluitend om min of meer vergeten materiaal naar voren te brengen, dat toch, voordat een eindconclusie in dezen wordt gevormd, zeer zeker ernstig overwogen moet worden.

Om het overzicht te vergemakkelijken, zullen we typeerende „kopjes” erbij voegen en af en toe een zin spatieeren.

In de jaargangen van „De Heraut” uit het begin dezer eeuw wordt niet veel over deze kwestie gesproken. Er was een gemeenschappelijke overtuiging, n.l. die welke de groote leiders der Doleantie, Prof. Rutgers en Dr Kuyper, er bij de broeders hadden ingehamerd.

Toch vinden we af en toe wat.

Zoo in het nummer van 26 Mei 1907 (No. 1534). Aan Prof. Kuyper was de vraag gesteld, of een emeritus-predikant, die tijdelijk den dienst des Woords enz. in een vacante gemeente waarneemt, door den Kerkeraad van die gemeente mag worden afgevaardigd naar de classis als afgevaardigde met keurstem. Prof. Kuyper antwoordt zonder eenige reserve, dat dit geheel geoorloofd is en het besluit der classis om genoemden predikant niet toe te laten keurt Prof. Kuyper zeer beslist af.

Prof. Kuyper neemt dan uit die vraag aanleiding om deze afvaardiging ter classis wat meer in het algemeen te zien en schrijft dan

over de afvaardiging naar de meerdere vergaderingen

aldus:

Maar ook afgescheiden daarvan kan een classis de toelating met keurstem niet weigeren aan degenen, die de Kerkeraad op wettige wijze heeft afgezonden. Onze vaders hebben daarbij nooit geoordeeld, dat de wettigheid van die afvaardiging afhangt van de vraag, of zulk een persoon ambtsdrager in die kerk was of niet. Als regel verdient het zeker aanbeveling, dat de Kerkeraad alleen ambtsdragers uit zijn midden afvaardigt en onze Kerkenorde schrijft dit dan ook als regel voor. Maar dat men dezen regel nooit als een absolute bepaling heeft opgevat, blijkt wel daaruit, dat men meermalen zelfs op synodale vergaderingen personen heeft afgevaardigd, die op dat oogenblik geen ambt hadden, geen lid waren van den Kerkeraad, maar eenvoudig lid waren der gemeente. Zoo heeft de Overijsselsche Synode in 1618 twee personen afgevaardigd naar de Dordtsche Synode, die daar met keurstem hebben gezeten en toch geen ouderling of predikant waren. En de Synode van Dordt heeft er niet aan gedacht hun het stemrecht te weigeren.

Ook Voetius, onze beste Canonicus, oordeelt er niet anders over. In zijn „Pol. Eccl. Pars III”, p. 194 handelt hij het recht van den Kerkeraad om ieder lid der gemeente, die naar zijn oordeel bekwaam is, naar de classis af te vaardigen, al vervult die geloofve geen enkel ambt in die kerk. De gedachte alsof de predikanten en ouderlingen, omdat ze ambtsdragers zijn, zeker recht zouden hebben om de meerdere vergaderingen met keurstem bij te wonen, wordt door Voetius uitdrukkelijk bestreden. **Men komt op de meerdere vergadering niet als ambtsdragers saam, maar als Kerken en de Kerken hebben te beslissen, wie ze als haar afgevaardigden willen zenden.** Ze kunnen daartoe ambtsdragers afvaardigen; zelfs zal dit in den regel wenschelijk zijn, **maar die afgevaardigde ontleent dan zijn qualiteit niet aan zijn ambt, maar aan de afvaardiging door den Kerkeraad.** Niemand kan daarom den Kerkeraad verbieden als zijn representant of vertegenwoordiger naar de meerdere vergaderingen iemand te zenden, die geen ambtsdrager, maar een gewoon lid der gemeente is. En waar een emeritus predikant, die een jaar lang den dienst waarneemt in een andere Kerk, dan toch zeker als lid der gemeente wordt beschouwd en daarheen ook attestatie overbrengt, daar kan de Kerkeraad hem zelfs als gewoon gemeentelid met keurstem afvaardigen.

Het besluit van de bedoelde Classis schijnt ons daarom met de beginselen van het Gereformeerd Kerkrecht in strijd te zijn. **Het verwacht de ambtelijke qualiteit met de qualiteit van afgevaardigde van den Kerkeraad en zou daardoor, al is dit niet zoo bedoeld, een zekere hiërarchische idee kunnen invoeren.** En het randt ook op niet onbedenkelijke wijze de zelfstandigheid der plaatselijke kerk aan, die zelve te bepalen heeft, wie ze afvaardigen zal en in dat recht niet door de Classis mag verkort worden.

In het begin van het jaar 1911 geeft Prof. Kuyper weer een en ander over de meerdere vergaderingen en dat naar aanleiding van het feit, dat in dat jaar weer een Generale synode gehouden zal worden.

Voor alles ontvangen we een beschrijving van **de wijze waarop de kerken in synodale vergadering bijeen beraadslagen en besluiten.**

Het nieuwe jaar dat we zijn ingetreden, belooft als synodaal jaar voor onze Kerken van bijzonder gewicht te worden.

Volgens het voorschrift onzer Kerkenorde vergaderen onze Synodes slechts eens om de drie jaren. Wenschelijk ware het zeker, dat de Generale Synode telken jare saamkwam; maar om de hooge kosten, die elke Synode voor de Kerken meebrengt, en niet minder om den ingespannen arbeid, die ter Synode van de afgevaardigden en adviseurs gevraagd wordt,

is dit niet wel uitvoerbaar. En misschien is het ook voor de rustige ontwikkeling van het kerkelijk leven beter dat de spanning, die een Generale Synode te voorschijn roept, niet te spoedig herhaald worde.

Temeer is het echter eisch, wanneer een Generale Synode saamkomt, dat de Kerken zich dan ook rekenschap geven van wat ter Synodale tafel zal gebracht worden.

Niet alsof onze kerkeraden, classicale vergaderingen en particuliere Synodes reeds vóór de Synode beslissingen zouden te nemen hebben over allerlei onderwerpen, die op de Synode zullen behandeld worden. Zoo hebben de Remonstranten het gewild, die het omslachtige en onhandige regeeringsstelsel der Republiek ook op ons kerkelijk leven wilden toepassen. Elk afgevaardigde ter Synode moest een bepaalden lastbrief medebrengen, waarin de Kerken, die hem afvaardigden, voorschreven, hoe hij stemmen moest. Bleek het, dat de meerderheid der Synode een ander besluit wilde nemen, dan moesten de afgevaardigden eerst reces nemen, gelijk men het noemde, tot hunne committenten, d.w.z. ze moesten de Synode opschorten en aan de particuliere Synode toestemming vragen, om tot dit besluit mede te werken. Ook deze particuliere Synode kon dan wederom geen beslissing nemen, zonder dat de Classen vergaderd waren geweest om over de aanhangige zaak een besluit te nemen. Terwijl eindelijk de Classis op haar beurt weer geen beslissing kon nemen, zonder hiertoe door de Kerkeraden te zijn gemachtigd.

Volkomen terecht zijn onze vaders tegen dit dwaze, tijdroovende en allen arbeid der Synode onmogelijk makende stelsel opgekomen. Praktisch is er geen dwazer stelsel denkbaar, want de Synode zou over niet één gewichtig punt een beslissing kunnen nemen, zonder dat telkens weer alle Kerken waren gehoord. En principieel miskent dit stelsel, dat op de Synode de kerken door haar afgevaardigden vertegenwoordigd zijn en volle macht hebben om onder de leiding des Heiligen Geestes besluiten te nemen. Het voorbeeld van de eerste Synode te Jeruzalem gehouden, leert het dan ook geheel anders. De Kerk van Antiochië zondt de afgevaardigden naar Jeruzalem, om over een gewichtig punt een beslissing te vragen, en de Apostelen met de ouderlingen geven die beslissing, zonder dat vooraf aan de Kerken, wien dit besluit gold, om haar goedvinden was gevraagd. Van een mandaat impetratief kan dus in ons Kerkrecht geen sprake zijn, en de Kerken hebben wel toe te zien, dat ze niet tegen dit grondbeginsel van ons Kerkrecht handelen.

De kerken geven hunne afgevaardigden geen bindend mandaat mee. Toch moeten de kerken op andere wijze geheel den arbeid der synode beheerschen. Want:

de kerken leveren de stof voor den arbeid der Synode.

Maar al is het stellig niet de roeping der Classen en Particuliere Synoden om aan de Generale Synode voor te schrijven, welke beslissing zij nemen moet, toch wil dit daarom zeker niet zeggen, dat de Kerken ten opzichte van de Synode geen roeping zouden te vervullen hebben. **Voor eerst toch geldt als regel, waarvan zeker alleen bij hooge uitzondering mag worden afgeweken, dat de Synode bij haar agendum gehouden is aan de punten, die door de particuliere Synoden, Classen of Kerken zijn ingezonden.** De Kerken hebben dus door de voorstellen, vragen, wenschen enz., die ze inzenden, de stof voor den arbeid der Synode te leveren. Reeds dit nu is een zeer ernstige en gewichtige zaak. Een Synode, die geen enkel belangrijk onderwerp op haar agenda vond, zou met louter administratieve maatregelen en de afdoening van enkele tuchtzaken zich hebben bezig te houden, maar geen arbeid van blijvende betekenis kunnen verrichten. Niet de Synode toch heeft te bepalen, welke zaken van algemeen belang door haar aan de orde zullen worden gesteld; maar de Kerken moeten zorgen, dat een welvoorzien en weldoordacht agendum op de synodale tafel worde neergelegd. Hoe rijker het program is, hoe beter het voor den arbeid der Synode wezen zal. In dat opzicht is de invloed der Kerken op den arbeid der Synode dus zeer groot en hangt het welslagen der Synode zelfs voor een goed deel van dezen voorbereidenden arbeid der Kerken, om tijdszich rekenschap te geven van de vraagstukken, die ter Generale Synode behooren gebracht te worden. Al scheidt ons nog een half jaar van de Synode, de classicale en provinciale vergaderingen, die voor het agendum der Synode te zorgen hebben, naderen reeds vrij spoedig. En al is het nu volkomen waar, dat de meeste vraagstukken wel vanzelf door de omstandigheden van ons kerkelijk leven, door de publieke besprekingen in de pers of door den invloed van leidende personen op den voorgrond geschoven worden, om dan in den vorm van een bepaald voorstel ter Classis en particuliere Synode te worden gebracht, toch kan men het op deze toevallige factoren niet laten aankomen. De kerken zelf hebben nauwgezet en ernstig te overwegen, of er ook zaken van algemeen belang zijn, waarop de aandacht der Synode behoort gevestigd te worden. En we dienen deze voorstellen juist geformuleerd en in behoorlijken vorm ter meerdere vergadering in te dienen, opdat de Synode wete, wat de bedoeling der kerken is en zij een juiste beslissing kunne nemen.

Behalve deze taak hebben de kerkelijke vergaderingen nog een andere. Ze moeten de onderwerpen bespreken teneinde een definitieve beslissing mogelijk te maken. Een synodale beslissing mag alleen komen als een zaak van alle kanten bekeken is. Hiertoe moet ook de kerkelijke pers meewerken. En daarom:

de kerkelijke vergaderingen en de kerkelijke pers moeten de onderwerpen, die op de synode behandeld zullen worden, rijp maken voor een beslissing.

Niet minder noodig is in de tweede plaats, en ook dit behoort tot den voorbereidenden arbeid voor

de Synode, dat de Kerken vooraf de onderwerpen bespreken, die op de Synode zullen behandeld worden, opdat er klaarheid en helderheid komt. Al heeft alleen de Synode het recht om een beslissing te nemen, toch sluit dit zeker niet uit, dat in de kerkelijke vergadering en in de kerkelijke pers vooraf over deze onderwerpen niet van gedachte zou kunnen gewisseld worden. Zelfs kon dit aan een juiste beslissing der Synode niet weinig ten goede komen. Men vergeet toch niet dat de Synode, die in een paar weken zooveel arbeid heeft af te doen, vaak zeer gehaast beslissen moet en de tijd voor uitvoeriger en grondiger discussies dan niet zelden ontbreekt. Hoe meer daarom zulk een onderwerp van te voren overdacht en bezien is, de voor- en nadelen in het licht zijn gesteld, de maatstaf der beginselen is aangelegd en kritiek is geoefend, hoe meer kans men zal hebben, dat, wanneer de Synode ter beslissing saamkomt, de vrucht rijp zal wezen om geplukt te worden!

H.

C. V.

Kuyperiana.

Dr Kuyper Sr over de „Chr. Geref. Kerk”.

’t Is uit historisch oogpunt zeker de moeite waard na te gaan, hoe een man als Dr Kuyper over het ontstaan der „Chr. Geref. Kerk” van 1893 oordeelde.

Gelijk men weet, hebben enkele broeders zich toen uit de Geref. Kerken, zooals die sinds de vereeniging van Chr. Geref. Kerk en Nederduitsch Geref. Kerken in 1892 bestonden, afgescheiden en hebben daarna de tegenwoordig nog bestaande Chr. Geref. Kerk gesticht.

Dr Kuyper schrijft over die scheuring, die, zooals bekend is, vooral door Ds van Lingen werd tot stand gebracht en doorgezet, betrekkelijk weinig.

’t Eerste woord van Dr Kuyper over die droevige geschiedenis vinden we in „De Heraut” van 11 Sept. 1892.

De Heer Renkema, een der leidende figuren onder hen, die van de vereeniging van 1892 niets wilden weten, had n.l. geschreven, dat reeds in vroeger eeuw de naam Chr. Geref. Kerk als officiële naam voor de Geref. Kerk in ons Vaderland voorkwam. In de „Zuid-Hollandsche Kerkbode” neemt Ds Sikkel dit beweren onder de loupe en rafelt het met overvloed van bewijs uit-een. Dr Kuyper neemt dat art. van Ds Sikkel over en plaatst er het volgende bijschrift boven:

In de „Zuid-Hollandsche Kerkbode” heeft Ds Sikkel de fractie-Van Lingen op de vingers getikt op een wijze, die lang niet malsch, maar dubbel en dwars verdient is.

Verbeeld u, de heer Renkema van Utrecht, die met Ds Van Lingen in het „Wekertje” de klok van het sectarisme luidt, had er zich op beroepen, dat in de kerkordening van 1612 toch wel degelijk officieel de naam van Christelijke Gereformeerde kerk voorkomt.

Hiermee nu liep de heer Renkema er deerlijk in, want deze publicist wist blijkbaar niet, dat de Synode van 1612 een Remonstrantsche Synode was, en het is het voorbeeld van die Remonstrantsche Synode, dat hij thans aanprist.

De Heer Renkema scheen evenwel door Ds Sikkels betoog niet overtuigd te zijn, tenminste in „De Heraut” van 25 Sept. 1892 (No. 770) verscheen het volgende stukje van Dr Kuypers hand:

De heer Renkema wil zijn verloren zaak goedpraten, en werkt er zich nu hoe langer hoe dieper in.

Hij schreef toch in het „Wekertje” een lang stuk, om aan te toonen, dat er in de 17e eeuw van overheidswegen niet zelden toch gesproken werd van de ware Christelijke Gereformeerde religie.

Nu heeft dat niemand ooit ontkend, maar is lang voor hem door anderen, en ook door ons, opgemerkt. Doch wat haat hem dit?

Hij zou bewijzen, niet dat er door de Overheid van de Christelijke Gereformeerde religie, maar dat er door de kerken, officieel kerkrechtelijk, van de Christelijke Gereformeerde kerk en gesproken werd.

En dit juist bewijst hij niet.

Zijn verweer maakt dan ook een droeven indruk. Het is het wille n gelijk hebben van iemand die ongelijk heeft, en nu heil zoekt in groote woorden.

Dit spijt ons voor een man, dien we anders steeds hebben hooggeacht.

Maar hoe kan het anders?

Ge ziet hier uitkomen het invretend kwaad van alle schismatische zonden.

Een volgende opmerking komt pas in October 1893 (Heraut 827, 29-10-93).

In „De Wekker” der Chr. Gereformeerden was critiek geoefend op een passage uit de rede van Ds Gispén, gehouden in den bidstond, die aan de Synode van Dordrecht, in 1893 gehouden, voorafging. Ds Gispén had daarin gezegd, dat de leiders der Chr. Geref. niet inzagen, dat zij slachtoffers waren, wellicht van hun persoonlijke eigenaardigheden, maar vooral van verborgen werkingen van geesten, die hen zoomin als de Gereformeerden beminden, doch die hen gebruikten om beroering te verwekken, onrust, wantrouwen en verdeeldheid te zaaien, om zoo de Geref. Kerken te verzwakken.

„De Wekker” meende, dat op daemonische geesten, op duivelen werd gedoeld, maar Ds Gispén had alleen het oog op „geesten”, die zich uitspreken in het „Algemeen Handelsblad”, het „Nieuws van den Dag”, de „Gereformeerde Kerk” en andere bladen: geesten, die hun afkeer van alle separatisme niet onder stoelen of banken staken,